

Az internet és a fiatalok

BERTA JUDIT

Gondolatok a jelenről és a lehetséges jövőről

1979-ben született Szegeden. Pszichológus, a PPKE BTK Fejlődés- és Klinikai Gyermeklélektan Tanszékének adjunktusa.

Ma már nem kérdés, hogy az internet, és azon belül is a legnépszerűbb (közösségi) oldalak életünk minden területén jelen vannak. Számos kutatás bizonyította, hogy hatással vannak az információszerzés és a szórakozás módjára és tartalmára, a kapcsolattartás jellegzetességeire, emellett olyan specifikus területekre is, mint az egyén énképének, önértékelésének, párkapcsolatának formálódása. Az viszont még mindig kérdés, hogy mindezeken, és más, ma még talán nem is feltételezett vonatkozásokban milyen hosszú távú hatásokra számíthatunk. A digitális világ sokszínűsége, de főként változékonysága dilemmaként jelenik meg az olyan témákról való gondolkodásban, mint hogy: az, amit ma teljes természetességgel (és egyre nagyobb elfogadottsággal) használunk, vajon néhány év — vagy akár néhány hónap — múlva is ugyanolyan helyet foglal-e el az életünkben? Milyen módon alakul át — ha egyáltalán átalakul — a munka, a tanulás és a magánélet az interneten hozzáférhető és használható platformok hatására?

Átalakulás vagy stabilitás?

A média mindig is innovatív jellegzetességekkel bírt, és minden új eszköz vagy tartalom megjelenésekor a fiatalabb korosztály körében vívta ki a legnagyobb népszerűséget. Gondoljunk csak a mozi, a televízió vagy modern zenei technológiák feltűnésére: mindig valami újat, valami frisset hoztak magukkal, amelyekre a kamaszok és a fiatal felnőttek voltak a legfogékonyabbak, őket pedig a saját, lassabb tempójukban követték az idősebb generációk. Mára már a felsorolt tartalmak és eszközök magától értetődően simulnak bele hétköznapjainkba, a velük kapcsolatos aggodalmak (például hogy milyen hatással vannak az ifjúságra) a legtöbb esetben már-már megmosolyogtatónak tűnnek. Eszközeink vannak arra, hogy miként szűrjük ki azokat a mozi- vagy televízió-műsorokat, amelyekről úgy gondoljuk, károsak lehetnek a gyerekek számára, illetve ha magánszemélyként nincs is erre rálátásunk, a megfelelő törvényi szabályozások tesznek arról, hogy legalább alapszinten informálva legyünk mindezekről.

Miért alakulna ez másképp az internet esetében? A digitális szféra ma még mindig új, a hazai penetrációt alapul véve a rendszeres használat tekintetében még alig egy évtizedes múltról beszélhetünk. Mondhatni természetes, hogy egyelőre a vészjósló hangok vannak túlsúlyban, amelyek a lehetséges veszélyeket hangsúlyoz-

zák. Az emberi kapcsolatok elsorvadását, a kommunikáció gazdagságának csökkenését, a függőséget, az online játékok hatására bekövetkező növekvő agressziót, az anonimitás lehetőségével együtt járó csalások és megtévesztések esélyének növekedését.

Azonban a pesszimisták mellett mindig ott voltak, és most is ott sorakoznak a médiaoptimisták, akik szerint az internet a hétköznapi és szakmai életet egyaránt megkönnyíti, segít megtalálni azokat az embereket, akik hasonló dolgok iránt érdeklődnek, mint mi, az információ és a szórakozás kimeríthetetlen tárházaként áll rendelkezésünkre, és számos területen (mint például a szövegértés vagy tartalom-létrehozás) fejlesztő hatással bír.

A két szélsőséges álláspont mellett pedig megjelent egy harmadik is, mely szerint az internetes aktivitás hatására semmi lényegi nem fog megváltozni az emberi viselkedésmódban. Véleményük az, hogy az alapvető humán motivációk és szándékok olyan régóta léteznek és működnek bennünk, hogy pusztán egy technológiai változás hatására nem fognak átalakulni. Nagyon röviden úgy fogalmazhatnánk meg, hogy az online működésmódban ugyanazok a törvényszerűségek mutatkoznak meg, mint a hétköznapi viselkedésben, csak a kontextus más. Természetesen ez a közeg létrehozhat eltéréseket abban, hogy miként nyilvánulunk meg másokkal szemben, vagy mit mutatunk meg saját magunkból, de a háttérben húzódó motiváció mindig ugyanaz. Tartozni valahová, megerősítéseket kapni másoktól, saját magunkat a lehetőségekhez mértén kedvező színben bemutatni, véleményünket kifejteni.

Ahogy fentebb utaltunk rá, mindig a fiatalabb korosztály volt az, aki fogyasztóként és — ha volt rá lehetősége — tartalom-létrehozóként az új médiumok legaktívabb populációjaként volt jellemezhető. Nincs ez másként az internet esetében sem: a kisiskolás, a serdülő és a fiatal felnőtt korosztály az, aki a digitális platformok elsődleges célcsoportjaként, felhasználójaként és előállítójaként jelenik meg. A kérdés már csak az, hogy mennyire tudatosan irányított és önként vállalt tevékenységekről van itt szó; van-e oka tartani az idősebb generációnak attól, hogy beteljesül a médiapesszimisták víziója, és a fiatalok az internetes világ áldozataként, a divatossá váló jelenségek pusztá követőiként, nem pedig azok felkészült, kritikus és tudatos használóiként fognak funkcionálni.

Még mielőtt megkísérelnénk megválaszolni a felsorolt kérdéseket, tekintsük át, hogy milyen általános jellegzetességekkel írható le a fiatalok internethasználata, azon belül legfőképpen a közösségi média platformjain történő aktivitása.

**Az internet és a fiatalok:
a vonzalom háttere**

A fiatal generáció az internet szakavatott felhasználója — legalábbis ez tűnik ki szinte minden tudományos jellegű írásból vagy publicisztikából. Ez azonban önmagában nem igaz; valóban több fiatal jellemezhető magasabb fokú affinitással a digitális eszközök használatában, emellett hétköznapi tevékenységeik (például a társaikkal való

¹Lásd például Gregor E. Kennedy – Terry Judd – Barney Dalgarnot – Jenny Waycott: *Beyond natives and immigrants: exploring types of net generation students*. Journal of Computer Assisted Learning, Vol 26, Issue 5, October 2010, 332–343.

²Kitta Gergely: *Fiatalok, újmédia, identitás*. In Apró István (szerk.): *Média és identitás*. Médiatudományi Intézet, Budapest, 2014, 55–67.

kapcsolattartásuk) is jóval inkább kötik őket az internethez, de ettől függetlenül nem kezelhetőek homogén csoportként. Nemük, koruk, iskolázottságuk, lakóhelyük befolyásolja azt, hogy milyen mennyiségben és legfőképpen minőségben használják a digitális eszközöket.¹

Ha viszont a serdülő az internetet legalább olyan kompetenciával használja, mint a korosztálya átlaga, akkor annak vonzereje egy, a mai korig nem jellemző faktoriall bír: a fiatalok sikeresnek érzhetik magukat valamiben, még azelőtt, hogy a felnőtt szerepekbe helyezkednének. Korábban nem volt példa arra, hogy a kisiskolás vagy a serdülő korosztály valamihez egyértelműen jobban értett volna, mint a felnőttek. Az idősebb generáció eredményei (például anyagi biztonság, szakmai kompetencia) még most sem elérhetőek számukra a felnőtt kor beköszönnte előtt, de a médiumok mélyreható ismerete (amely kétségtelenül a későbbi boldogulásuk alapját is jelenti) már ebben a fiatal korban is magukénak tudható.²

A felhasználási ismeretek és a kompetencia mellett a fiatalok nyitottsága az újabb és újabb lehetőségek iránt magasabb fokú, mint az idősebbeké. Hívogató számukra, hogy az internet olyan közeget testesít meg, ahol „maguk lehetnek”, ahol a velük egykorú és hasonló érdeklődésű fiatalokkal kommunikálhatnak. Ezt a tendenciát is tekinthetjük úgy, mint ami mindig is jellemezte a kiskamasz és serdülő korosztályt: egyre inkább elszakadni a szülőktől, kialakítani a saját ízlést és véleményt, olyanokkal ütköztetni az álláspontjukat, akiknek a véleménye akkor már igazán számít — a kortársakéval. A digitális platformok erre kiváló terepet nyújtanak, sokszínűségükkel (kép, hang, audiovizuális vagy éppen szövegalapú tartalmak) a fiatalok megnyilvánulásainak széles spektrumot biztosítanak.

Az internet könnyebbé tesz számos olyan viselkedésformát, amelyek a hétköznapi, szemtől-szemben helyzetekben nehézkesek, vagy éppen bonyolult kulturális elvárásokkal terheltek. Az egyik példa erre az énbemutató, azaz annak demonstrálása a többi ember felé, hogy „ki vagyok én”, mit gondolok saját magamról, és mit szeretném, ha mások tudnának rólam. Ha valakivel először találkozunk, vagy éppen az ismerkedés bonyolult folyamatában vagyunk, nem mondhatunk magunkról olyasmit, hogy „művelt és széles látókörű ember vagyok”, mivel ezt az íratlan normák tiltják számunkra, emellett félünk attól, hogy a másik szemében hencegőnek tűnnénk. Ehelyett az ismeretség elmélyülésével ezek az információk — jó esetben — kiderülnek rólunk, vagy egyre nyilvánvalóbbak lesznek a másik fél számára. A közösségi oldalakon mindezekhez képest már az ismeretség jóval korábbi szakaszában lehetőségünk van arra, hogy irányítsuk a rólunk szóló benyomás formálódását, illetve hogy képekkel, kommentekkel, megosztásokkal gazdag információt nyújtsunk a kívüllég felé arról, hogy milyenek vagyunk (vagy mit szeretnénk mutatni magunkról).

A másik példa az anonimitással kapcsolatos; a legnépszerűbb közösségi oldalon (Facebook) nincs erre lehetőség, viszont a serdülők körében egyre népszerűbb Instagramon vagy a Snapchaten, illetve

más egyéb oldalakon (például blogfórumokon) igen. A fiatalok itt „elbújhatnak” egy saját maguk által választott felhasználónév mögé, és élve a beazonosíthatatlanság előnyével, számos interperszonális helyzetet kipróbálhatnak. Kifejthetik véleményüket, vitatkozhatnak másokkal, ismerkedést kezdeményezhetnek anélkül, hogy félniük kellene a fizikai megjelenésükből vagy társas pozíciójukból fakadó negatív megítélésektől. Mindennek persze vannak árnyoldalai is (mint például az anonimitásból fakadó gátlástalanság), de a negatívumokról mindig több szó esik, mint a lehetséges előnyökről.

Az internet és a „demokratikus” működésmód

Serdülőkorban a normál fejlődésmenet része a szülők (és a még idősebbek) generációjának elképzeléseivel és működésmódjával való szembeszegülés. A fiatalok ebben az időszakban természetesen természetesen kérdőjelezik meg mindazt, ami a korábbi időszakot jellemezte, és keresik saját útjukat. Kritikai megjegyzéseik, a szemükben avítnak tűnő jelenségek újragondolása és másokkal történő megvitatása mind-mind hozzájárul saját személyiségük kialakulásához.

Mindez tehát így történt a korábbi évtizedeket tekintve is. Miben hozott változást az internet? A „közönség” kiszélesedése és a véleménynyilvánítás lehetőségeinek bővülése mindenképpen ide sorolható. Egyes internetes oldalakat szokták „online agorának”³ is nevezni, ahol a nézetek és információk demokratikus módon és óriási befogadó-közönség előtt jelenhetnek meg. Soha nem tapasztalt lehetőségünk van arra, hogy kifejtsük a véleményünket, és mindezzel emberek ezreit vagy akár milliőit is elérjük. Az internet legtöbb oldala úgy működik, hogy nincsen autoritás, a moderálási alapelveket (ha vannak) figyelembe véve bárki elmondhatja, mit gondol. Ez pedig az identitásukat kereső, a kritikai hozzáállást egyébként is előszeretettel gyakorló kamaszok esetében még inkább növeli az online terek vonzerejét.

Mindennek természetesen hátulütői is vannak; a demokratizált kommunikációs jelenlét valójában az autoritás státuszának relativizálódását hozza létre: az ismeretanyag nem hierarchikus, bárki véleménye relevánsként tűnhet fel, sőt azok lényeges mivoltát a like-ok és megosztások száma dönti el. A tudás korábbi birtoklóinak (pedagógusok, tudósok, kutatók, szakértők) nézete azonos súllyal jelenik meg, mint a laikusok elképzelése vagy személyes tapasztalata. Mindez az ismeretanyag statikusságának és véglegességének feloldódásához vezethet, a korábban könyvekben és iskolai jegyzetekben lefektetett alapelvek átstrukturálódását hozhatja létre. A fiatalok ezek alapján kvázi joggal érezhetik azt, hogy bármiben számít a saját, személyes véleményük, hogy az bármikor kifejezhető és relevanciával bír. A pedagógusok és a munkaadók számára ez újfajta kihívást jelent: alkalmazkodniuk kell azokhoz a rutinokhoz, amelyek a fiatalok életében mára már magától értetődőek (gyors, sőt azonnali visszajelzések, közvetlenül fellelhető információ, illetve a nézetek ütköztetésének lehetősége).

³Sherry Turkle: *Alone Together*. Basic Books, New York, 2011, 75.

⁴Fábri György:
Új média használat, online kommunikáció. A Közigazgatási Vezetői Akadémia tréning-háttéranyaga,
Budapest, é. n.

A konvencionális információbefogadási és -közlési rutinjainkra a linearitás volt jellemző, míg az internet (és azon belül is leginkább a felhasználó aktivitását kívánó platformok) a közlő és befogadó közti elválasztás viszonylagosságát hozzák létre, amely nehezíti a standardizálást és a számon kérhetőséget is.⁴

Már kevésbé tartható a bölcs és felkészült tanár és a tudást passzívan befogadó diák kettőse, az internetet használó fiatalok maguk hozzák létre a tartalmakat, vagy átalakítják, saját ízlésükre formálják a hozzáférhető anyagokat.

A közösségi oldalak és a fiatalok

⁵<https://newsroom.fb.com/company-info/>

⁶<http://hu.socialdaily.com/articles/2014/09/03/instagram-vs-facebook>

Ma még elmondható, hogy a közösségi oldalak közül a Facebook számít a legnépszerűbbnek (2015. decemberi adatok szerint több mint egymilliárd naponta aktív felhasználóval rendelkezik⁵), de ahogy korábban kifejtettük, az internetes platformok és a felhasználók preferenciái folyamatos átalakulásban vannak, így nem tudhatjuk, hogy néhány év múlva ez az állítás megállja-e majd a helyét. Mindezt kiegészíti az a tendencia, mely szerint az amerikai tinédzserek körében a Facebook egyre kevésbé népszerű, míg például az Instagramnak egyre több ilyen korú felhasználója van.⁶ Ennek hátterében az áll, hogy a szülők és nagyszülők generációja is egyre aktívabban van jelen a Facebookon, ami a gyerekeik, illetve unokáik számára visszatartó erő lehet. Mindazonáltal a legtöbb vizsgálat még mindig a Facebookkal foglalkozik, illetve a magyar serdülők esetében még kevésbé érezhető ez az „elvándorlás”, így a továbbiakban mi is ennek az oldalnak a jellegzetességeit mutatjuk be.

Alapvető kérdésként merül fel, hogy milyen motivációk állnak a Facebook-használat hátterében. Egyfajta megközelítés szerint az elsődleges szempont a szociális beilleszkedés és a személyes kapcsolatok fenntartása, ezen belül pedig az alábbi négy tényező különíthető el:⁷

⁷Chia-cen Yang – B. Bradford Brown:
Motives for Using Facebook, Patterns of Facebook Activities, and Late Adolescents' Social Adjustment to College.
Springer Science & Business Media,
New York, 2013.

- elektronikus interakció a barátokkal;
- „leleskedés”: mások profiljának megtekintése, aktivitásának nyomon követése;
- önmagunk bemutatása: érdeklődési körök és attitűdök kommunikációja;
- játék.

⁸Khe Foon Hew:
Students' and teachers' use of Facebook.
Computers in Human Behavior, Vol. 27, Issue 2, March 2011, 662–676.

Egy másik megközelítés szerint a Facebook-jelenlét és aktivitás mögöttes motivációja ennél még összetettebb, kilenc tényező emelhető ki:⁸

- már meglévő kapcsolatok ápolása;
- új emberek megismerése;
- népszerűbbé válás: az ismerősök száma vagy az aktivitás gyakorisága miatt;
- az üres idő kitöltése;
- önkifejezés;
- tanulás;
- feladatok kezelése: például a születésnapokra való emlékeztetők, események szervezése;

⁹Fehér Katalin:
Közösségi média hype.
http://www.academia.edu/3003834/Kozossegi_media_hype

¹⁰Brendesha M. Tynes:
Internet safety gone wild? Sacrificing the educational and psychological benefits of online social environments. *Journal of Adolescent Research*, Vol. 22, Issue 6, November 2007, 575–585.

¹¹Fábri György: i. m.

A vizualitás jelentősége

¹²Internet.org:
A Focus on Efficiency. A whitepaper from Facebook, Ericsson and Qualcomm. September 16, 2013, 6–10.
https://fbcdndragon-akamaihd.net/hphotos-ak-prn1/851575_5207978779_91079_393255490_n.pdf

¹³Lásd például Shanyang Zhao – Sherri Grasmuck – Jason Martin:
Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*, Vol. 24, Issue 5, September 2008, 1816–1836.

¹⁴Nancy A. Van House:
Flickr and public image-sharing: distant closeness and photo exhibition. In: *Proceedings of the*

— információ szerzése: mások adatlapjának vagy tevékenységeinek figyelése;

— a Facebook-használat „menő”, azaz aki nincs jelen, annak társas megítélése negatívabbá válhat.

Láthatjuk tehát, hogy sokféle motiváció állhat a Facebook-használat háttérében, amely alátámasztja azt az elméleti vonulatot, mely szerint a médiumok egyre inkább az egyéni szükségletek kielégítését szolgálják. A serdülők eltérő igényekkel és aktivitási mintázatokkal jellemezhetőek, ami viszont mindegyik háttérében azonosítható, az a Facebookkal kapcsolatos „aki kimarad, az lemarad” érzés.⁹ A fiatalok komoly pszichoszociális és tanulási előnyöktől esnének el, ha nem lennének aktív felhasználók,¹⁰ hiszen az ott megosztott információk nem pusztán a kommunikált tartalommal egyenértékűek; a velük egykorúak által kedvelt tartalmak megismerése, a kommentelésben való részvétel, a mások közötti kapcsolat megfigyelése hozzájárul a társas viszonyok jobb megismeréséhez és a saját kompetenciáik fejlődéséhez.

Az internetes tartalmak átalakulása az elmúlt néhány évben még egy fontos kérdést érintett, nevezetesen a képiség felerősödését a szövegalapú információkkal szemben. Bármilyen honlapot (akár a hírportálokat) vagy teljesen más tematikájú oldalakat veszünk alapul, a vizualitás túlsúlyban van a szöveggel szemben, a képek segítenek befogadni és feldolgozni az ott található adatokat. Mindez pedig a kifejezés és a megértés ritmusát is átalakítja, és új igényeket támaszt a tartalom létrehozóival szemben.¹¹

Nincs ez másképp a közösségi oldalak esetében sem: a világ összes weboldala közül a Facebookra töltötték fel eddig a legtöbb fényképet, 2013-ban az 1,15 milliárd felhasználó képeinek száma elérte a 250 milliárdot.¹²

Emellett a vonatkozó kutatások¹³ arra is rámutattak, hogy a Facebook-felhasználók preferálják a képeken keresztül történő megnyilvánulásokat a szövegalapú közlésekkel szemben. Kérdésként merül fel, hogy mi motiválja az egyéneket a képfeltöltésre. Van House¹⁴ szerint ennek háttérében négy fő motiváló tényező van:

— memória, narratíva: a képek segítik a visszaemlékezést, és személyes narratívát hoznak létre az egyénről;

— kapcsolatok kialakítása: a régi ismerősök számára segíti a beazonosítást;

— énreprezentáció: tudatos szelektálás annak megfelelően, hogy mit szeretnének láttatni saját magukból;

— önkifejezés: értékeink, attitűdjeink, érdeklődési körünk bemutatása a képeken keresztül.

A képek nemcsak önmagukban jelentik az önfeltárás magasabb szintjét; egy kutatás szerint minél inkább beazonosíthatóak vizuálisan a személyek, annál hajlamosabbak személyes információkat közölni magukról.¹⁵

Conference on Human Factors in Computing Systems. San Jose, CA, USA, 2007, 2717–2722.

¹⁵Erin E. Hollenbaugh – Marcia K. Everett: *The effects of anonymity on self-disclosure in blogs: An application of the online disinhibition effect*. *Journal of Computer-Mediated Communication*, Vol. 18, Issue 3, April 2013, 283–302.

Magánélet és intimitás a közösségi oldalakon

¹⁶Kósa Éva – Vajda Zsuzsanna: *Szemben a képernyővel*. Eötvös József Kiadó, Budapest, 1998.

¹⁷Amy Muise – Emily Christofides – Serge Desmarais: *More information than you ever wanted: Does facebook bring out the green-eyed monster of jealousy?* *Cyber Psychology & Behavior*, Vol. 12, Issue 4, July 2009, 441–444.

¹⁸Römer Glória – Fekete Nikolett: *A Facebook okozta párkapcsolati féltékenység az önértékelés, a szorongás és a kötődési stílusok tükrében*. *Alkalmazott Pszichológia*, 14. évf., 2014/1. 149–161.

A mai kamaszok a képiség világában nőttek fel, és ez nem csak a legfiatalabbakra igaz, ugyanis ez a tendencia nem az internettel kezdődött el. A „televízió korában”, azaz amikor még az számított domináns médiumnak, a sokat tévéző gyerekek esetében gyakori volt az a pedagógusi panasz, mely szerint nehéz őket csak szöveg-alapú információkkal lekötteni, szükség van képekre vagy videókra ahhoz, hogy felkeltsék az érdeklődésüket.¹⁶ Mindez fokozottan igaz az internet világára, ahol az alapvető működésmód a vizualításra épül; ez pedig az oktatásban vagy akár a munkafolyamatok alakításában is átalakulásokat követelhet meg.

Amellett, hogy a közösségi oldalak használata a lazább kortárskapcsolatok alakulását nagymértékben meghatározza, az ezeknél mélyebb elköteleződést igénylő személyes kapcsolatokra is erős befolyást gyakorol, mind baráti, mind pedig párkapcsolati szinten. Ennek hátterében áll az a tendencia, mely szerint tartalomként jelenik meg a korábban gyakorlatilag észrevétlen magánélet. Az internet megjelenése előtt csak a közvetlen hozzátartozók és barátok értesültek arról, ha például valaki párkapcsolatba lépett, és elképzelhetetlen volt, hogy az egyén kiáll egy nagyobb közösség elé, és kinyilvánítja, hogy „x és én máától kezdve együtt járunk”. Ma viszont ez a legnagyobb természetességgel kinyilatkoztatásra kerül a Facebookon keresztül, ahol folyamatosan nyomon követhetjük mások párkapcsolati státuszát.

Mindez nem kizárólag abban hozott átalakulást, hogy nagyobb nyilvánosság előtt zajlik az egyének magánélete (és egyelőre feltáratlan kérdés az, hogy például az elköteleződésre ez milyen hatással van), hanem a párkapcsolatok dinamikájában is. A Facebook nyitott természete könnyű hozzáférést ad a másik féllel kapcsolatos információkhoz,¹⁷ viszont az ott megjelenő adatok mennyisége ambivalenciát hozhat létre: túl sok a feldolgozandó anyag, olyan ismereteket is szerezhethünk a másikról, amit egyébként nem tudunk (hol jár éppen, mire gondol), mindemellett viszont hiányos az információ, mivel nem ismerjük az események minden részletét és magát a kontextust. Ennek következtében nem tudunk teljesen pontos képet kialakítani, ami a másikkal kapcsolatos bizalmatlansághoz, féltékenységhez vagy folyamatos monitorozó viselkedéshez vezethet.¹⁸ A szülők mindezek alapján jogosan érezhetik azt, hogy kevésbé tudnak már segíteni gyermekeiknek a párkapcsolatokkal összefüggő kérdésekben. A személyközi kapcsolatok alapjellegzetességei változatlanok, viszont a kontextus, amelyben egy része jelenleg zajlik, ismeretlen számukra.

A közösségi média megjelenésével a publikus és személyes információk természete is átalakult: összerosódtak a köztük lévő határok, ma már nehéz eldönteni, hogy mi az, ami a magánéletünknek már olyan intim része, amit nem osztanánk meg másokkal online formában. A döntés azért sem egyszerű, mert érvényesül a mások elvárásainak való megfelelés kényszere és az adott közösségben jellemző

¹⁹Stephanie T. Tong – Brandon Van Der Heide – Lindsey Langwell – Joseph B. Walther: *Too Much of a Good Thing?* Journal of Computer-Mediated Communication, Vol 13, Issue 3, April 2008, 531–549.

A kapcsolati háló jelentősége

²⁰Sonja Utz: *Show me your friends and I will tell you what type of person you are: how one's profile, number of friends, and type of friends influence impression formation on social network sites.* Journal of Computer-Mediated Communication, Vol. 15, Issue 2, January 2010, 314–335.

Összegzés

²¹Herzog Csilla – Racsko Réka: *Hol tart a hazai médiaoktatás? A tizenévesek média-műveltségének empirikus vizsgálata a tudatos médiahasználat és kritikus médiafogyasztás vonatkozásában.* Oktatás-Informatika, 2. évf., 2011/3–4. 45–60. http://www.eltereader.hu/media/2013/05/Okt_Inf_2011_3_4_opt.pdf

normákhoz való igazodás: ha azt látjuk, hogy mások szerint helyénvaló egy közösségi oldalon írni vagy képeket megosztani például egy meghitt partneri együttlétről, akkor nagyobb a valószínűsége, hogy mi magunk is meg fogjuk osztani az ehhez hasonló tartalmakat.

A web 2.0 korában tartalomként jelenik meg maga a kapcsolat is, azaz információt hordoz a kapcsolati hálók megléte, mozgása, dinamikája, és az egyes kapcsolatok eseményei is. A társas kapcsolatok jellegére vonatkozó információk, mint az ismerősök száma, nagymértékben befolyásolhatják egy adott személy megítélését, például a neki tulajdonított személyiségjegyek, illetve társas kíváncsiság szempontjából.¹⁹ Emellett az egyén ismerőseivel kapcsolatos információk (például hogy milyen tartalmú bejegyzéseket osztanak meg) befolyásolhatják az egyénről alkotott benyomást.²⁰

Mindezek alapján nem meglepő, hogy a felhasználók milyen sok időt töltenek online kapcsolataik ápolásával, még akkor is, ha a felsorolt tényezőkkel nincsenek teljes mértékben tisztában.

A fentiekben igyekeztünk rávilágítani arra, hogy milyen sok helyszínen és sokféle értelemben van jelen a fiatalok életében az internet és a közösségi oldalak (és természetesen nem is érintettünk minden vonatkozó kérdést). Az az elképzelés, mely szerint az alapvető emberi motivációk ugyanúgy működnek a digitális világban, mint a való életben, nem mentesít minket az alól, hogy az internet mint kontextus befolyásoló erejével foglalkozzunk, és megértsük azokat az eltéréseket, amelyek a jól ismert offline világtól megkülönböztetik. Tényleg kell ezt azért is, mert a vonatkozó kutatások szerint²¹ a fiatalabb korosztály kompetens módon használja az internetet, de nem biztos, hogy azt értelmezni is tudja. A digitális műveltség alapeszméjének megfelelően nem elegendő az információ megszerzésének készsége, a forrással kapcsolatban kérdéseket is kell tudni feltenni, képesnek kell lenni azt kritikusan szemlélni (például különbséget tenni a tények és vélemények között, felismerni a manipulációt).

A közösségi oldalakkal kapcsolatban szintén rengeteg olyan aspektus van, amit tudatosítani kell ahhoz, hogy kellő módon legyünk felvértezve a lehetséges negatív hatásokkal szemben: a kapcsolatok kialakulásának dinamikáját, az ott létrejövő kvázi-közösség konformizáló hatását, a lájkolások és megosztások valós mivoltának megkérdőjelezését, a saját reakcióink kritikus szemléletét.

Mindezek megvalósulásában a felnőtteknek (szülőknek, pedagógusoknak) komoly szerepet kell vállalniuk: nemcsak a fiatalok digitális aktivitásának elfogadásában, hanem az értelmezés és megfelelő online viselkedés alakításában is. Mert ez nemcsak az „ő világuk”, hanem a „mi világunk” is.